

Marko Junkkarinen

Joensuun yliopiston historian laitos esittäytyy

Vuoden 1970 syksyllä opiskelija Tapio Hämynen aloitti opintonsa Joensuun korkeakoulun historian laitoksella osana ”historiallista” ensimmäistä vuosikurssia. Samainen henkilö on nähtävissä Joensuun yliopiston historian laitoksen käytävillä myös keväällä 2004. Opinnot eivät suinkaan ole venähtäneet yli opetusministeriön optimitason, vaan nykyisin Suomen historian professorin virassa vaikuttavan Hämysen ja pian 35-vuotiaan laitoksen yhteinen taival on ollut vaiherikkaita hetkiä täynnä. Niin mennyttä, tätä hetkeä kuin tulevaa on mielenkiintoista tarkastella vuodesta 1975 lähtien Joensuussa työskennelleen, tämän lukuvuoden jälkeen eläkkeelle siirtyvän Suomen historian professorin Antero Heikkisen näkemysten kautta.

Miltei alusta lähtien opetusta on tarjottu kahdessa historia-aineessa. Jo silloin kun historia oli vielä osa historian, maantieteen ja muiden aluetieteiden osastoa, oppiaineina olivat Suomen historia ja yleinen historia. Opiskelija saattoi valita suuntautumisvaihtoehtokseen joko aineenopettajan tai asiantuntijan linjan. Tutkimukselliset painopistealueet ovat muotoutuneet paljolti pitkäaikaisten viranhaltijoiden omien intressien mukaan, mutta 1970-luvulla aloitettu Itä-Suomeen ja Karjalaan liittyvä tutkimus on edelleen painopisteenä. Muita keskeisiä tämänhetken painopistealoja ovat ympäristöhistoria, nais- ja perhehistoria, liikuntakulttuurin historia, koulutuksen yhteiskuntahistoria sekä yhteiskunnallisten muutosten tutkiminen. Laitos on nuorin humanistisiin tiedekuntiin kuuluvista historian laitoksista Suomessa.

Historian opetuksen alkuvuosia hankaloitti muun muassa vakituisten tilojen puute, jos kohta ”kiertolaisuus” tutustutti yliopiston muiden yksiköiden ihmisiin, professori Antero Heikkinen toteaa. Nykyisten tilojen valmistuttua 1980-luvun lopussa laitoksen on vakiintunut Agora-taloon, yhdessä muiden humanististen aineiden kanssa. Miljööön pysyvyyden ohella historian laitoksen kehitystä ovat edistäet laitokseen sitoutuneet ja erittäin motivoituneet työntekijät. Erityisesti laitoksen pitkäaikaiset professorit Heikki Kirkinen, Antero Heikkinen ja Tapio Hämynen ovat omalla panoksellaan nostaneet Joensuun yliopiston imagoa koko maassa muutoinkin kuin pelkästään historiatieteen osalta.

Ketkä ja mitä?

Tällä hetkellä Suomen historiaa tai yleistä historiaa pääaineenaan lukevia

on noin 250 ja jatko-opiskelijoina noin 40. Vuosittain sisään otetaan kolmekymmentä uutta opiskelijaa, jotka valitsevat pää-aineensa toisena opintovuotena. Historian laitokselta valmistuu vuosittain keskimäärin 30 maisteria, 2-3 tohtoria sekä muutama lisensiaattitutkinnon suorittanut.

Suurin osa nykyisestä henkilökunnasta on vaikuttanut Joensuussa jo pitkään. Vakituista opetushenkilökuntaa toimistosihteerinä Tiina Pitkäsen lisäksi on kahdeksan. Valtakunnallisesti tunnetuin laitoksemme edustaja lienee tämän lukuvuoden jälkeen eläkkeelle siirtyvä professori Antero Heikkinen. Hänen erityisosaamisensa on poikkeuksellisen laaja. Väitöskirjassaan noituutta 1600- ja 1700-luvulla tutkinut Heikkinen on myöhemmin perehtynyt muun muassa historian metodologiaan, liikuntakulttuurin historiaan, koulutuksen historiaan, aatehistoriaan ja mikrohistoriaan. Viimeksi mainitusta mieleenpainuvimpana esimerkkinä on trilogia Kuhmon kirveskansan elämästä 1800-luvulla, johon Heikkinen on luvannut vielä yhden synteesisomaisen osan, Kirveskansan vuosisata. Myös jo 1960-luvulla kiinnostuksen kohteeksi noussut historiallisen ajattelun perinne Euroopassa on nyt aktivoitunut kirjan kirjoittamisen asteelle. Eläkkeelle siirtyminen ei muuta professori Heikkisen ”historiaharrastusta”, vain tenttien korjaaminen ja hallintoon liittyvät työt jäävät pois. Luennointi ja Joensuun maakunta-arkiston työhuoneessa tutkimuksen tekeminen jatkuvat lähes entisellään. Voidaankin hyvällä syyllä väittää, että Heikkisellä on Heikki Kirkisen ohella ollut merkittävin vaikutus Joensuun historian laitokseen niin opettajana kuin tutkijana. Toinen Suomen historian professori Tapio Hämynen on keskittynyt sosiaalishistorialliseen tutkimukseen, erityisesti väestö- ja perhehistoriaan Karjalan alueella. Suomen Akatemian rahoittama ”Ruraali perhe Koillis-Euroopassa” on professori Hämyksen johtama hanke, jossa jatkuu jo 1970-luvun lopulla alkanut yhteistyö Petroskoin yliopiston ja Karjalan tiedeakatemiaa kanssa. Yliassistentti Arto Nevala jatkaa Antero Heikkisen viitoittamia perinteitä koulutuksen ja liikuntakulttuurin historian saralla. Kolmantena vahvuusalueena Nevalalla on moderni yhteiskuntahistoria, erityisesti työväenliikkeen historia.

Yleisen historian professorina on vuodesta 1998 toiminut kansainvälisesti arvostettu Itä-Euroopan keskiajan historian tutkija Jukka Korpela. Tällä hetkellä hän valmisteleekin kirjaa johtamaansa projektiin kiinnittyvästä teemasta, valtionmuodostumisprosessista Päijänteeltä Ääniselle viikinkiajalta uuden ajan alkuun. Erityisen aktiivinen professori Korpela on yhteiskunnallisella kentällä, erilaisissa toimi- ja johtokunnissa. Harri Siiskonen on Hämyksen ja Nevalan ohella Joensuun omia ”kasvatteja”. Harppaus opiskelijasta professoriksi on vaatinut intensiivistä perehtymistä ja tutkimustyötä niin Afrikan ympäristö- ja väestöhistoriassa kuin pohjoismaisessa maataloushistoriassakin. Yleisen historian yliassistentti Tiina Kinnunen edustaa nuorempaa naisnäkökulmaa laitoksen ”harmaapartojen” joukossa. Hänen vahvuusalojaan on muun muassa 1800- ja 1900-luvun eurooppalainen naishistoria. Tällä hetkellä hänen tutkimusintressinsä ovat suuntautuneet Lottien Suomi –historiaprojektiin, jossa hän on yhtenä tutkijana mukana.

Yliassistentti Pasi Tuunaisen vastuulla on humanistisen tiedekunnan hallinnoima *Karelia, Russia and the Baltic Area* –ohjelma, joka järjestää englanninkielistä koulutusta pääasiassa ulkomaalaisille vaihto-opiskelijoille. Tuunaisen omat mielenkiinnon kohteet ovat Yhdysvaltojen ulkopoliittika ja hallintohistoria toisen maailmansodan jälkeen ja Suomen sotahistoria. Historian laitoksen lehtorina toimii pitkän linjan joensuulainen Osmo Kuisinen, jonka suurena intohimona on Pohjois-

Amerikan historia erityisesti 1700-luvulla. Lehtori Kiiskisen luennot ovat opiskelijoiden keskuudessa muodostuneet jo käsitteeksi.

Pohjois-Karjalaan...

Miksi opiskelijoiden kannattaa tulla Pohjois-Karjalaan opiskelemaan historiaa? Yksi laitoksen vahvuuksista ja samalla joissain tapauksissa myös heikkouksista on sen pienen koko. Kaikki tarvittavat toiminnot ovat lähellä; kirjasto, maakunta-arkisto ja muut tiedekunnat ovat tiiviisti yhtenäisellä kampusalueella. Myös byrokratia on pientä; toiminnan suuntaa on helppo muuttaa, jos se ei ole osoittautunut tyydyttäväksi. Professori Heikkinen korostaakin, että työyhteisön henki on ollut koko laitoksen olemassaolon ajan hyvä, tiivis ja yhteistyökykyinen sekä henkilökunnan että opiskelijoiden kesken. Sitoutuminen yhteisiin tavoitteisiin omia vahvuusaloja kehittäen on ollut ja on Joensuun historian laitoksen keino selviytyä isompien puristuksessa. Erityisosaamisella on aina kysyntää, eikä se ole millään tavalla riippuvainen maantieteellisestä sijainnista. Pienillä resursseilla ei voi hallita historian kaikkia aloja; tämä Joensuussa on tiedostettu ja käännetty vahvuudeksi. Tarjottava opetus on laitoksen painopistealueiden mukaan suunnattu henkilökunnan omien tutkimusintressien mukaan. Tämä takaa, että opetus on asiantuntevaa ja laadukasta ja perustuu tutkimustyöhön. Tutkimustyöhön perustuvaa opetusta omilla vahvuusalueilla on pidetty laitoksen ohjenuorana jo 1970-luvulta alkaen, toteaa professori Heikkinen tyytyväisenä. Opetustarjonnassa on pyritty selkeisiin vuosittain vaihtuviin teemoihin, esimerkiksi kuluvana lukuvuonna se on ollut ympäristö ja vuonna 2004–2005 sukupuoli. Laitos on myös mukana monissa virtuaaliyliopistohankkeissa. Itseohjautuvaa oppimista on pyritty korostamaan perinteisen luento- ja seminaarityön vastapainoksi.

Opetuksen kehittämiseen panostetaan jatkuvasti. Osaltaan siihen on syynä yleiseurooppalainen opintojen yhtenäistämiskehitys, mutta myös aito halu oman tekemisen kriittiseen arviointiin. Antero Heikkisen mielestä Joensuun yliopisto on säilyttänyt näihin päiviin saakka tietynlaisen dynaamisen pioneerihengen, joka heijastuu myös historian laitokseen. Muutosta ei Joensuussa pyritä tekemään vain muutoksen itsensä vuoksi. Jäykistyminen vanhoihin tapoihin ja käytäntöihin on kuitenkin vaarana, jos ollaan liian ”tyytyväisiä” vallitseviin olosuhteisiin, professori Heikkinen varoittaa. Uusinta teknologiaa pyritään hyödyntämään, mutta järkevissä mittasuhteissa. Professori Heikkinen korostaakin, ettei teknisillä sovelluksilla ole historian tutkimuksessa ollut niin mullistavaa osaa kuin joillain muilla aloilla. Opiskelijoiden ohjauksen kehittäminen on erityinen kiinnostuksen kohde. Vuonna 2000 historian laitos liittyi opetusministeriön koordinoimaan OpOke –hankkeeseen, jonka tavoitteena oli tutoroinnin kehittäminen koko opintojen ajan kestäväksi toimintamuodoksi. Tutoritoiminta on osoittautunut toimivaksi ratkaisuksi ja sen kehittämistä jatketaan edelleen.

Kynnys opetushenkilökunnan ja opiskelijoiden välillä on haluttu pitää matalana. Hyviä keinoja molemminpuoliseen tutustumiseen on jokavuotinen opintomatka, joka tänä keväänä suuntautuu Baltian maihin. Välitön, opiskelijalähtöinen lähestymistapa on tietoinen valinta, vaikkakaan ei itsetarkoitus. Opettajille pitää jäädä aikaa tutkimuksen tekemiseen eikä hallintoakaan sovi unohtaa.

Suuri osa opiskelijoistamme valmistuu työmarkkinoille historianopettajiksi. Joensuun yliopiston perinteet opettajankoulutuksessa ovat vahvat ja se näkyy myös laitokseltamme valmistuneiden opettajien työllistymisenä. Resurssit ovat muihin Suomen historian laitoksiin verrattuna rajalliset ja Joensuun maantiteellinen sijainti voi vaikeuttaa sekä tutkimuksen tekemistä että opiskelijoiden saamista, mutta vastaavasti keskisuurella yliopistolla on suurempiin verrattuna tarjottavanaan monia etuja. Kampuksen tiiviys ja vapaa sivuaineoikeus mahdollistavat aidon tieteiden välisen yhteistyön ja rajojen ylittämisen. Profiloituminen erikoisosajaksi on ollut kuitenkin välttämätöntä. Laitoksen johtajan, professori Jukka Korpelan sanat kiteyttävät hyvin Joensuun historian laitoksen aseman: ”Täällä ei voi opiskella kaikkea, mutta ne aiheet, joihin täällä voi keskittyä, ovat taatusti laadukkaita.”

Kirjoittaja Marko Junkkarinen on FL ja Joensuun yliopiston historian laitoksen assistentti. Hän valmistelee väitöskirjaa Yhdysvaltain 1700-luvun aatehistoriasta.

ENNEN JÄNYT
Historian tietosanommat